

Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуєчої в ЄС держави, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України.

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від 1 липня 2010 року «[Про засади внутрішньої і зовнішньої політики](#)». Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС».

Разом з цим намір України розбудовувати відносини з ЄС на принципах інтеграції був проголошений набагато раніше. Так, у Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про основні напрями зовнішньої політики України» Україна вперше заявила про власні євроінтеграційні прагнення. У документі закріплювалося, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, реалізація якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом - до повного її членства у цій організації».

Відповідні положення щодо підтримки курсу на інтеграцію до ЄС містяться також в Постанові Верховної Ради України з приводу рекомендацій парламентських слухань про співробітництво України та ЄС, ухваленій 28 листопада 2002 року, Заяві Верховної Ради України від 22 лютого 2007 року з приводу підготовки до початку переговорів щодо нової угоди між Україною та ЄС, а також Постанові Верховної Ради України з приводу рекомендацій парламентських слухань про стан та перспективи розвитку економічних відносин України з ЄС та Митним союзом, ухваленій 19 травня 2011 року.

Відмова вищого керівництва держави у листопаді 2013 року від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС спричинила початок масового мирного протесту в Україні на захист євроінтеграційних прагнень народу України, що отримав назву «ЄвроМайдан».

Після перемоги в Україні Революції Гідності, 13 березня 2014 року Верховна Рада України прийняла Постанову «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі», якою підтверджується незворотність курсу України на європейську інтеграцію, метою якої є набуття членства в Європейському Союзі. Було також відзначено, що Україна як європейська держава, яка поділяє спільну історію та цінності з країнами Європейського Союзу, має право подати заявку на набуття членства у

Європейському Союзу відповідно до [статті 49 Договору про Європейський Союз](#). Цією Постановою Верховна Рада України рекомендувала Виконуючому обов'язки Президента України та Кабінету Міністрів України низку першочергових кроків у сфері європейської інтеграції, передусім у контексті укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

З підписанням та ратифікацією у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відносини сторін почали розбудовуватися у якісно новому форматі політичної асоціації та економічної інтеграції. Під час підписання Угоди про асоціацію 27 червня 2014 року Президентом України П.О.Порошенком та під час її ратифікації 16 вересня 2014 року Верховною Радою України було зроблено заяви, що Україна розглядає укладення Угоди про асоціацію як черговий крок на шляху до досягнення кінцевої мети європейської інтеграції – набуття повноправного членства України в Європейському Союзі.

Окремі розділи Угоди про асоціацію почали тимчасово застосовуватися з 1 листопада 2014 р., з 1 січня 2016 року почала функціонувати поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ) між Україною та ЄС. Процес ратифікації Угоди усіма державами-членами та інституціями ЄС було завершено 11 липня 2017 р. У повному обсязі Угода набула чинності 1 вересня 2017 р.

Виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відбувається на основі затвердженого 17 вересня 2014 р. Кабінетом Міністрів України [плану заходів з її імплементації](#) на 2014-2017 роки, який був оновлений 25 жовтня 2017 р.

Серед основних цілей Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України 26 травня 2015 р., визначено забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу. Згідно зі Стратегією, [Угода про асоціацію між Україною і ЄС](#) визначає стратегічні орієнтири для проведення системних політичних і соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС.

Політика Європейського Союзу щодо України

Основні засади і зміст політики Європейського Союзу щодо України визначається положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Євросоюз розглядає Україну як пріоритетну державу у рамках Європейської політики сусідства, започаткованої у 2004 році. В основу ЄПС покладено принципи поглиблення політичної співпраці та економічної інтеграції між ЄС та країнами-партнерами. Ця політика поширена на країни Східної Європи, Південного Кавказу та Східного і Південного Середземномор'я, таким чином уніфікуючи підходи ЄС до

розвитку відносин з країнами цих регіонів. Враховуючи відсутність у ЄПС перспектив набуття членства в ЄС, Україна на політичному рівні заявила про невідповідність цієї політики своїм євроінтеграційним прагненням.

За наполяганням України та інших країн-східних сусідів ЄС, а також у відповідь на започаткування Союзу для Середземномор'я, у 2008 році Європейський Союз висунув ініціативу поглибити відносини зі своїми східними сусідами на основі нових принципів. Відносини з Україною було взято ЄС як орієнтир для подальшого розвитку партнерства зі східними сусідами на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Нова ініціатива отримала назву Східне партнерство (СхП) і була започаткована у травні 2009 року на Саміті СхП в Празі.

Східне партнерство передбачає можливість оновлення договірно-правової бази відносин ЄС зі східними сусідами шляхом заміни чинних угод про партнерство та співробітництво на угоди про асоціацію, створення поглиблених та всеохоплюючих зон вільної торгівлі (ПВ ЗВТ), лібералізацію візового режиму між ЄС та державами-партнерами тощо. Стратегічним інтересом України щодо Східного партнерства є надання зацікавленим країнам-партнерам перспективи членства в ЄС і, як наслідок, перетворення ініціативи на з'єднуючу ланку з політикою розширення ЄС.

На сьогодні Східне партнерство – це, передусім, багатосторонній форум для діалогу ЄС зі своїми сусідами у вигляді регулярних самітів та зустрічей міністрів закордонних справ, роботи тематичних платформ на рівні експертів, а також майданчик для обміну досвідом між ЄС, його державами-членами та країнами-партнерами у різних сферах. При цьому двосторонній формат відносин з державами-учасницями СхП Європейський Союз розвиває індивідуально та на принципах диференціації.

З початком у 2014 році російської агресії проти нашої держави, ситуація в Україні та події навколо нашої держави є предметом особливої уваги в рамках Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС. «Українське питання» регулярно знаходить відображення у заявах, резолюціях, висновках та інших документах інституцій і керівництва Європейського Союзу. Європейський Союз послідовно відстоює незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, займає чітку і непохитну позицію стосовно невизнання незаконної анексії Росією АР Крим та м.Севастополь, а також здійснює активні зусилля, спрямовані на врегулювання конфлікту на сході України, спричиненого і підтримуваного Росією.

Важливим елементом підтримки міжнародних зусиль з врегулювання ситуації навколо України залишаються обмежувальні

заходи, запроваджені ЄС у 2014 р. у відповідь на агресію Росії проти України. На сьогодні діють такі групи обмежувальних заходів ЄС:

1. Обмежувальні заходи проти фізичних осіб та організацій зв'язку з діями, які підривають та загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України (спрямовані проти окремих офіційних чинників та представників бізнес-кіл РФ, "керівництва" АР Крим та м. Севастополь і т.зв. "ЛНР" та "ДНР", а також "націоналізованих" юридичних осіб, розташованих на території АР Крим, та суб'єктів господарювання, наближених до вищого політичного керівництва РФ), запроваджені на підставі Рішення Ради ЄС 2014/145/CFSP від 17 березня 2014 р. Санкції полягають у замороженні активів фігурантів санкційного списку та обмеженні права їхнього пересування територію держав-членів ЄС. Дія цього санкційного режиму переглядається раз на півроку.

2. Обмежувальні заходи у зв'язку з незаконною анексією АР Крим та м. Севастополь запроваджені на підставі Рішення Ради ЄС 2014/386/CFSP від 23.06.2014 р. і поширюються на всі операції, пов'язані з імпортом товарів та послуг з АР Крим та м. Севастополь, за відсутності належних дозвільних документів, виданих компетентними органами України, надання послуг у сфері туризму, також постачання обладнання та супутніх матеріалів, що використовуються для розвідки та видобування мінеральних енергоносіїв. Дія цього санкційного режиму переглядається раз на рік.

3. Обмежувальні заходи проти РФ у зв'язку з діями з дестабілізації ситуації в Україні (т.зв. секторальні санкції) запроваджені на підставі Рішення Ради ЄС 2014/512/CFSP від 31.07.2014 р. На сьогодні обмежувальні заходи поширюються на доступ низки російських банківських установ до первинного та вторинного позикових ринків капіталу, обмеження щодо торговельних операцій стосовно озброєння та товарів подвійного використання, а також обмеження щодо постачання обладнання та технологій, які використовуються в енергетичній сфері. Дія цього санкційного режиму переглядається раз на півроку.

Крім того, на підставі Рішення Ради ЄС 2014/119/CFSP від 05.03.2014 р. ЄС запровадив обмежувальні заходи проти колишніх високопосадовців України та їхнього найближчого оточення у зв'язку з незаконним привласненням державних коштів України, а також зловживанням службовим становищем. Згадані санкції полягають у замороженні активів фігурантів санкційного списку. Дія цього санкційного режиму переглядається раз на рік.

Договірно-правова база та інструменти співробітництва

Укладення Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (УПС) від 14 червня 1994 р. (набула чинності 1 березня 1998 р.) започаткувало співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Укладення УПС дозволило встановити регулярний двосторонній діалог між Україною та ЄС на політичному та секторальних рівнях, впровадити впорядкований режим торгівлі між обома сторонами на основі принципів ГАТТ/СОТ, визначити пріоритети адаптації законодавства України до стандартів та норм Європейського Співтовариства (*acquis communautaire*) у пріоритетних секторах української економіки.

З огляду на завершення у березні 2008 року 10-річного терміну дії УПС, 5 березня 2007 року Україна та ЄС розпочали переговорний процес щодо укладення нової посиленої угоди між Україною та ЄС. Після завершення вступу України до Світової організації торгівлі 18 лютого 2008 року були започатковані переговори в частині створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, що відкрило шлях до лібералізації руху товарів, капіталів та послуг та широкої гармонізації нетарифних інструментів економічного регулювання. 9 вересня 2008 року на Паризькому Саміті Україна та ЄС досягли політичної домовленості про укладення майбутньої угоди в форматі Угоди про асоціацію, яка будуватиметься на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. У ході 15-го Саміту Україна – ЄС в Києві 19 грудня 2011 сторони оголосили про завершення переговорів по майбутній Угоді про асоціацію, а 30 березня 2012 текст майбутньої Угоди було парафровано главами переговорних команд України та ЄС.

У два етапи – 21 березня 2014 року та 27 червня 2014 року Угоду про асоціацію було підписано в м.Брюссель Україною, ЄС та його державами-членами. Від України політична частина Угоди про асоціацію була підписана Прем'єр-міністром України А.П.Яценюком, економічна – Президентом України П.О.Порошенком. Зі сторони ЄС Угоду підписали керівники інституцій ЄС та лідери усіх держав-членів Європейського Союзу.

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію. Завершення Україною та ЄС усіх необхідних внутрішніх процедур дозволило розпочати з 1 листопада 2014 року тимчасове застосування значної частини Угоди про асоціацію на період до набуття нею чинності у повному обсязі після завершення процесу ратифікації усіма державами-членами ЄС. З 1 вересня 2017 р. Угода почала застосовуватися у повному обсязі.

Укладення Угоди про асоціацію формує договірно-правову основу співробітництва України та ЄС на середньострокову перспективу.

Угодою про асоціацію передбачено підтримання регулярного діалогу на найвищому рівні у формі щорічних самітів, а також створення нових постійних органів двостороннього співробітництва – Рада асоціації, Комітет асоціації, Комітет асоціації у торговельному форматі, галузеві підкомітети Комітету асоціації, Парламентський комітет асоціації та Платформа громадянського суспільства.

Спільним політичним інструментом реалізації та моніторингу Угоди про асоціацію є Порядок денний асоціації. Цей інструмент був запроваджений Україною та ЄС ще на етапі переговорів щодо Угоди про асоціацію з метою підготовки умов та сприяння ефективній імплементації її положень. Рішення про розробку Порядку денного асоціації було прийнято під час Паризького Саміту Україна – ЄС у вересні 2008 року, спільний документ був схвалений 16 червня 2009 року і набув чинності у листопаді 2009 року. Порядок денний асоціації удосконалюється і доповнюється з урахуванням розвитку поточного діалогу між Україною та ЄС, а також досягнутих Україною результатів і цілей у впровадженні внутрішніх реформ. Сторони визначають пріоритети Порядку денного асоціації, які доповнюють зобов'язання сторін відповідно до Угоди про асоціацію для повної імплементації цієї Угоди. Оновлений Порядок денний асоціації був схвалений 16 березня 2015 р.

Важливу допомогу у впровадженні реформ, передбачених Угодою про асоціацію, надає Група підтримки України в Європейській Комісії (створена 10 квітня 2014 року).